
DAVIČOVO ODGONETANJE TAJNI

Žarko Đurović

Đurović is trying to throw more light on poetic and personal portray of Oscar Davičo through anecdotes, personal experiences and reviews of social engagement. With apparent sympathies for the „ever-burning volcano“ and the writer who moved the boundaries of freedom in both work and life, he illustrates Davičo’s insubordination to dogmatic thinking, his eternal rebellion, restlessness and thus brings closer to the modern reader this creator who „shows spite even against spite itself“.

Podsjećao je na vulkan koji se ne gasi!

Lavom svog burnog i neistrošivog dara „zatrpavao“ je sve što je označavalo pjesničku ovještalost. On je poetizam mnogih pjesnika i njihovo jezičko „čistunstvo“ ne samo osporavao, nego i izlagao pismenim i usmenim pogrđama i smijurijama. Nije bilo važnije novine ili javne tribine na kojoj ne bi pisce-tradicionaliste „uzimao na zub“. Grupno ih je ili pojedinačno ubojitim kritičarskim skalpelom „secirao“.

Od literature je tražio više no što je ona tada pružala – nove traverze vizija, nove kreacijske prodore i značenja. Nije bila fikcija ili usputni hir što je obavezno tražio nove modele u poetskom stvaralaštvu. Ne od tada. Još prije rata je naznačio osobitost

pjesničke avanture, u kojoj će (s)mislene neposrednosti dobiti prirodnu sviklost (Anatomija, Hana). On je to postizao kroz simultani sudar pojmova i riječi. Imaginacija ih pomiruje i stvara poetsko osmišljenje. Nadrealističko iskustvo pomoglo mu je da se povjeri stvaralačkim slobodama.

Ovo što se sada dešava u sferi poetske kreacije, Davičo je davno, prije skoro sedam decenija, pionirski utemeljavao. U tome je nailazio na nesporazume i otpore, ali ih je snagom duha nemilosrdno razbijao. Znao je šta hoće i šta može. A može, kako bi sam volio da kaže, nemoguće. Da demistifikuje pjesnikov stvaralački čin. Da ga od boga otme i da ga „pogazi“. Za Daviča je čovječna moć veća od božje (zbirka poezije „Čovekov čovek“).

Nemir stvara pjesmu, imaginacija joj je oslonac. Može izgledati čudan Davičov odnos prema značenju pjesme. On je zamišlja i kao kritiku nje same. Ono što je u svojini čovjeka, to je i u njenoj svojini. I čovjekov rascjep i njegova pripadnost!

U mladosti sam ga odabrao kao svog pjesnika. Plijenila me je njegova sloboda bez ograničenja. Sa prvim susretom ta veza za njegovu poeziju bila je čvršća. Stanovao je, koliko se sjećam, u ulici dr Kestnera, kod parka Tašmajdan. Prvo što mi je palo u oči, bio je njegov mali rast. Osjetio je moju začuđenost. Da bi me rasteretio čuđenja, uz smijeh je dodao:

– Davičo ume uvek da raste!

Kroz sobu se vrzhmala Davičova žena, Ruta, izvinjavajući se što nas ometa u razgovoru. Zaturilo joj se, veli, neko klupko vunene pređe. Hoće da štrika šal (pjesnik je volio da nosi vunene šalove sa čvorom). Na stolu stajahu dvije pisaće mašine, starog tipa. Velike. U jednu je bio uvučen list hartije. Možda sam pjesnika posjetom osujetio u namjeri pisanja. To mu i rekoh.

– Ne! – kaže. – Meni je uvijek drago kad me posjećuju mladi pjesnici. Tada manje vidim kako godine idu. Kako trče ka starosti.

Davičo je tada, 1952. godine, bio čovjek srednjih godina. Nije imao razloga da se žali na njih. Shvatio sam da su riječi o starosti izgovorene samo da bi kod mene „razbile“ tremu.

– Mora da si doneo neki svežnjić stihova?

– Jesam! – rekoh. – Volio bih da ih pogledate.

Davičo reče da ćemo zajedno njihovu vrijednost procjenjivati. Tu misao proširi nekom vrstom polu naredbe: da ja čitam, a da on iznese opaske o njima. Čitao sam, ne dugo. Dvije pjesme od po dvadesetak stihova. Sjećam se nekih stihova koji su Daviču zapeli za oko, posebno oni koji govore o ženi: „Na prelomu tela luda grano“ ili „Srce je vreteno što razbija tamu“.

– Pa ti si rođeni nadrealista! – rekao je Davičo. – U njima ima slobode i ljepote, moj dečko.

Ne dopade mi se ona riječ *dečko*. Ali mi se svidje riječ prisvojnosti – *moj!*

Shvatio sam po intonaciji da ih je pjesnik izgovorio u dobrostivoj namjeri. Da nije zafrkancija u pitanju.

I začudo. Davičo me je i kao šezdesetogodišnjaka oslovljavao sa: dečko. Malo neobično, ali tako je. Valjda nije htio da „poništi“ upamćenost prvog našeg susreta kada je izgovorio tu riječ. U njoj ima, međusobne zbliženosti, a nju nećemo napuštati!

Ona mi je u mislima i kada nema Daviča. Nije u pitanju samo ljudska, nego i pjesnička zbliženost. U mnogo čemu smo bili na istoj talasnoj dužini. Razumijevali se i uvažavali. Neki su u njemu vidjeli crnog đavola. Smutljivca. Prepredenjaka, nikogovića. Ja bih takvo imenovanje Daviča tražio u netrpeljivosti „krstitelja“ prema Davičovoj stvaralačkoj veličini. Uvijek slabi ogovara jačeg! Davičo je živio za poeziju. Ne za onu kojoj pegla (malo)građanskog ukusa izvlači ivice, nego onu koja se javlja kao vrsta neočekivanosti. Svojevrsnog grča. Duboke strasti i nemjerljivog uzbuđenja. On se ne može zamisliti u ropstvu bilo

kakve stege, iz prostog razloga što je njegova stvaralačka priroda oduvijek bila tragalačkog tipa. Što nije trpjela odeždu dogme, koja je ometala duh da se bogati.

Tu temu nepokoravanja dogmatskom mišljenju Davičo je briljantno razradio u esejistički intoniranoj knjizi „Poezija i otpori“, koja je sred snježnih nanosa tadašnje soc-literature napravila prvu prtinu za prohod modernih tumačenja nove, dolazeće literature. Poslije pojave te knjige 1952. godine „razbuktao“ se pravi rat između modernista i realista, u kome nije bilo pardona. Realisti nijesu htjeli da shvate da je prošlo vrijeme diktiranih tema i himničkih zanosa. Međutim, potreba za jednom drukčijom komunikacijom bila je utoliko veća što je realnost u kojoj živimo iziskivala radikalnije promjene u njenom poimanju. Davičo je bio traser tih promjena, pa se zato ne treba čuditi što je dobio epitet đavola.

Nemoćni da se sa njime nose na književnom planu, prešli su na teren njegove ljudske diskvalifikacije. Nastalo je utrivanje ko će da mu nađe više „mrlja“. Davičo im je i tu doskočio. Umjesto da briše „mrlje“, on štampa knjigu za knjigom. I što je najvažnije, on je ostao i dalje u igri, a oponenti su iz nje jednako ispadali!

Da je riječ o pjesniku velikog kalibra, jednog od najvećih koga smo imali u ovom vijeku, mogu da posvjedoče mišljenja mnogih procjenjivača Davičovog djela. Izdvojićemo dva – Krležino i Miloša Crnjanskog. Krleža kaže da „na srbijanskom sektoru naše poezije, najjačim lirskim talentom što se tiče tzv. „modernog načina izražavanja“ smatram do dana današnjeg još uvijek Oskara Daviča“. Crnjanski se o Daviču izrazio kao o „velikom i neobičnom pesniku, kao o velikom detetu, detetu obdarenom istinskom zrelošću...“

Nigdje valjda nije izraženo toliko bunta kao u poeziji Oskara Daviča. Nije to samo bunt prema ograničenjima u širokoj sferi

života, nego i na čulnom planu, dakle tamo gdje se zbilja iskazuje u punoj mnogolikosti. Kod Daviča je čulno u prevlasti. Ta se prevlast iskazuje u više postulacionih ravni, u prvom redu radikalnim i modernim zahvatom sveta uobrazilje, koji je kod Daviča prosto neistrošiv. Pri tome je stalno na oprezu da se u njega ne unese nešto od tradicionalnog rekvizitarijuma. Davičo je opsjednut novim zvukom i plahovitim izlivima nemirenja, nastojeći da uvijek bude u zoni budućeg. I kada maštено udijeva u gustine života i kada zbiljsko stanje prepliće sa snohvatičnim potresima duše.

Davičov primjer najbolje pokazuje kako se čulno stanje transformiše u pravi oblik pjesme, kojoj nije strana ni spiritualna ekspanzija ni snažna reprodukcija podsvijesti. Pjesnik je stalno zaokupljen mišlju da u svemu traži modernu ljepotu, iako se tu najčešće radi o dubokom grču i životnim stresovima. Tako shvaćen pojam ljepote učinio je Daviča pjesnikom izuzetne vokacije. Njegova izvorna i snažna uobrazilja grana se na sve strane, ali najviše u dubinu, budući da se tu javljaju glavne premoći duha. Tih je činilaca Davičo svjestan i zato uvijek insistira na opjevanju neopjevanog, toj kulturnoj poziciji modernog pjesništva, u kome istovremeno mogu obdaniživati i krik i blaga nježnost. U spiritualnim naznakama pjesnik pronalazi beskonačje novih duhovnih osvjedočenja, upražnjavajući princip stalnih izmenljivosti u iskaznom postupku.

Tako shvativši duh i značenje pjesme, Davičo se ne vezuje za one reminiscencije kojima se sjenči svijet djetinjstva i prošlosti. Njegove pjesničke vizije imaju futurološku aromu. U nekim segmentima te vizije imaju idealizovane akorde, valjda zato što budućem svijetu takvi akordi nedostaju. Davičo je zaljubljen u tajnu kao čin. Sve čini da sa nje skine obrazinu, uvjeren da su sastavnice života, i šok i ushićenje, podjednako važni atributi

pjesme, razumije se ako su „podvrgnuti“ adekvatnoj pjesničkoj kristalizaciji. Jedino je neumitno: satanička čud svagdanje zbilje mora se krotiti. Pri tome se mnogo šta preimenuje. I svijest i podsvijest nude svoje igre i pjesnik ih opredmećene „uvodi“ u svijet pjesme.

Kod Daviča tamni obris satanizma stalno se proteruje i umjesto njega uspostavljaju se drugi idiomi, u prvom redu oni koji bude nadu u „čovekovo zdravlje“. Davičo im daje vizuru spontanog opredmećenja, dovodeći svoj unutrašnji nemir do pravog lirskog usijanja. Junački je gest tražiti ljepotu sred životnog satanizma. Davičo tu ljepotu traži više od šest decenija. Što je stariji intenzivnost toga izgaranja je veća i plodotvornija.

Nikada Davičo nije „prepisivao“ život. Nijesu ga zanimali njegovi spoljni elementi. Zanimalo ga je samo jezgro bivstva, a do njega se dolazilo pomoću neiscrpne magije pjesničkog slućenja. Pjesnik hvata riječ na vlastitom izvoru, nevinu, da bi je srodio sa drugim riječima, da bi im, u zajedničkom kolu, dao nov fluiditet, smislovna opkoračenja, značenjske premise i doživljajnu gustinu. Lično se prožima planetarnim zracima i znacima. Srdžba se daje kao oslobođenje od traumatičnosti. Mnogo toga se nataložilo što pritiskuje dušu. Otpor je jedini preduslov punog života.

Davičo se kao pjesnik neprekidno zapućuje tamo gdje traje ta stalna, neprekidna borba i gdje je sve svemu nalik, a opet tako različito. U lavirintski svijet pjesme poeta ulazi smiono. Snažnom imaginacijom se utemeljuje konzistentnost pravog poetskog nadahnuća.

Sve je mijena i ključanje. Zato Davičo žilavo kidiše na nove artikulacijske prostore, pronalazeći čudesne odnose među riječima – krilaticama i riječima – kovanicama. U osvajanju smisla pjesme Davičo ne zna za izliv nježnosti romantičarskog

porijekla. On je drski berač ljubavi. Kod njega sve kipti prevrelom emocijom. Primjer „Hane“ kazuje koliko čulno sadrži uzbuđujućeg tempa i čarolije.

Kod pjesnika strast je stalna i žestoka, no uvijek majstorski uobličena. On se drži gledišta da je svijet tako stvoren da u njemu nije ništa završeno.

Otuda toliki zalet da se osvoji ne samo nov prostor poetske vizuelizacije, nego i da se stihu da drukčija priroda zvučanja, metričkih raznorodnosti i muzikaliteta. Nekada je stih sveden na epigramsku sažetost, a nekad je razliven u baladične tonove razigrane mašte („Višnja za zidom“).

Za Daviča su oni utisci pravi koji nikad ne prestaju da provociraju nerve i sluh. Samo se pod tim uslovom „šaltuju“ u pjesmu, no više kao značenjska nego kao dekorativna prevlast. Davičo je pjesnik kod koga se slike i značenja neprekidno sudaraju. Na taj način se oživotvorava njihov sukcesivni tok, koji kao vrsta osobenog *correspondancesa* dobija davičovsku signaturu.

I tren, ako je natopljen snagom uobrazilje, a kod Daviča je uvijek tako, dobija ljekovitu supstancu zdravosti i otkrovenja. Čak bismo u tvrdnji išli dalje i rekli da je tren u Davičovoj pjesmi neomeđen, da je sa eksplozivnim nabojem.

Kod Daviča je sve sazdano od kreacijske punoće. Bez stišanosti. Njegova poezija je najčešće glasno orkestrirana, sva je u grču i poletnosti. U njoj se simultano umnožavaju slike i ideje, mada bismo rekli da su čulni impulsi najdominantniji. Da bi se to osjetilo treba razgrnuti gornje slojeve. Tada ćemo naići na velelepno strujanje osjećanja i misli u kojima se slavi proleće duha, vječno izgaranje da se ide dalje od poznate linije horizonta. Oni koji ne znaju da čitaju modernu poeziju, mogu da pomisle da se tu radi o haosu neuzročnih slika i pojmova. Međutim, svaka riječ dobija mjesto u zglobu pjesme. To znači

da se mora obratiti posebna pažnja na sklopove riječi i njihove odnose, na njihovu simboličku uslovljenost. Tek tada se, u pravoj prirodi, otkriva da je izvornu riječ „povukla“ ekstaza, da ju je ona osmislila.

Nemirenje je osnovna konstanta Davičove poezije. On se čak inati i inatu. To govori o neiscrpnosti pjesničkog duha, koji vrijeme smatra za demona, ne plašeći se njegovih sila ni namjera. Tom demonijalnom vremenu „potkraćuje noge“, ne bi li ga tako onesposobio da truje čovjekovu dušu i snove. Davičo se bori za ljudsko vrijeme, a to znači da čovjeka ne ostavlja bez nade i samodokazivanja („Čovekov čovek“).

Svijet je tek onda bogat ako je dosegnut sa nevidljive strane. Daviča stalno zanima ta druga strana, budući da se u njoj korjeni bogatstvo doživljajnog svijeta, zagovarajući stanovište da se kroz transcendenciju dolazi do stvaralačke životnosti. Uostalom polazište pjesme ne zna za druge uslovnosti do da iz osnove mijenja izgled sadržaja koji je „napadnut“. Davičo je tu misao imao stalno na umu. On se ne libi da stvari okrene i naopačke. Kad ih okreće, on u stvari pravi njihov dubinski presek... Uobraziljom se vaspostavlja identitet pjesme. Davičo je stalno u traganju za novim tonalitetima pjesme. Oni sadrže u sebi zaljubljenost i rugalaštvo, u isti mah.

Kad se čita Davičova poezija ima se utisak da ona izgleda nedovršeno. Zaboravlja se da su u njegovom slučaju napušteni obrasci stare forme i da se umjesto nje javlja „subverzivno“ umotvorenje nove lirske izražajnosti. Pjesnička misao potvrdu smisla nalazi u različitostima. Dakle, vrijednost Davičove poezije ne treba tražiti u racionalnoj dostupnosti. Njena ishodišna datost ima načelo stalne inovativnosti, posebno na jezičkom planu. Svaka od njegovih zbirki pjesama, od „Nastanjenih očiju“, „Flore“, „Snimaka“ do „Mitološkog zverinjaka smrti“

opozicionalna je u tematskom smislu jedna prema drugoj. Time se njihova vrijednost uvećava. Davičo ne bi bio Davičo da nije takav. On jednostavno juriša na one poetske oblike koji će najbolje, rekli bismo čak radikalno, iskazati nemire savremenog svijeta.

Ova poezija je sva u obračunu sa tradicijom. U pitanju su postulatije ideološkog smjerenja koje teže da razbiju učmalost i jalovost dogmatske svijesti. Davičo se opredjeljuje za razornu prirodu jezičkog iznenađenja, jer se samo tim načinom mogu dosegnuti tajne i ljepote unutrašnjih zaplamsaja. Ja bih čak rekao da je Davičo od „Anatomije“ pribjegao *svojoj* upotrebi jezika, čime je inaugurisao vladavinu nove poetike senzibilnosti. Njegov jezik ima višeslojna značenja. Čak i kad je transparentan ima životodajnu funkciju. Iako riječi u *Dvojezičnoj noći* imaju neobičnu zvučnu strukturu, njihova smislovna strana predstavlja pomak u njezi refleksije. Tematski zavičaj ove njegove poezije je univerzum, dakle jedno široko poprište na kome su u stalnoj prepirci čovjekove manifestacije – volja, zebnja, otpori... Valjda niko kao Davičo ne umije lucidno da izvarira odnos prema silama koje su se sklopile u ljudskom biću. To je prava riznica slika u kojima se „ogleđa“ onaj nutreni osjećaj, htenja. Oni oplođuju pjev dubinom poetskih naznačenja.

Jezik je prepoznatljiva Davičova odrednica. On u njega utiskuje bogate skokove bunta, nikad pripravan za mirenje. Pjesnik je na svim planovima semantičkom, gramatikalnom, foničnom i drugima, uvijek spreman da ratujući za svoj izraz pronalazi njegovu novu umjetničku artikulaciju. Davičo je poezijom (i ne samo njom) odredio epohu. On joj je ubrizgao krv najpunijeg života.

Davičo je bio na „ratnoj nozi“ sa Radovanom Zogovićem. Razilazili su im se pogledi i na život i na literaturu. Zogović je

bio tvrdog ideološkog sklopa. Nećemo kazati – slijep prema ideji koju je volio. Bio je neka vrsta vječitog ideološkog nostalgičara! Davičo je na ideju gledao drugačije. Ona je morala biti podložna provjeri. Nije je razlučivao od života. Ukoliko je zaostala za njim, mrtva je. Dakle, ona ne živi u datom nego u mogućem. Nije samo osvojenost, nego osvajanje! Njihove udaljenosti moglo je samo čudo privući, To čudo se zvalo Kolja, sin Davičov. Bio je silan momak. Arhitekta od karijere. Umro je od leukemije. Saznavši za tu istinu, Zogovića je tjerala neka unutrašnja sila da izjavi saučešće Daviču. I eto ti Zogovića na Davičova vrata. Na protivništvo se zaboravilo.

Davičo se zbunio kad je otvorio vrata.

– Snašla te je velika nevolja, Oskare! – rekao je Zogović.
– Ovim dolaskom hoću da podijelim bol sa tobom.

Oba su pjesnika bila uzbuđena. Taj Zogovićev gest Daviču su dojmio kao nešto neočekivano i veliko.

Pitao sam Daviča da li su se kasnije srijetali?

– Ne! – rekao je. – Dovoljno je za duše da se jednom sretnu! Davičo je upamćen kao „ujedač“ svoje vrste. Nije volio da književna atmosfera izgleda kao voda mrtvaja. Morao je da je ustalasa. Birao je ličnosti koje su imale ugled u javnosti. Tako je za napad izabrao poznatu srpsku poetesu Desanku Maksimović. Ona se zapitala šta je motivisalo Oskara da je napadne. Znala je da on ne može bez kavge i inačenja. Nije vjerovala da će je baš Oskar „ocrniti“. Pored ličnog uvažavanja vezivalo ih je i prijateljstvo.

Daviča moramo prihvatiti takav kakav je. Prznica i ljutić. Ali u prznici se skrivao staloženik i razumijevač. Zavisno od toga kojoj krvnoj grupi dotični pisac pripada. Ako su u pitanju afiniteti, Davičo neće biti škrt u pohvali. Onima drugima „kožu je razapinjao na roglje“.

I u već starijem pjesniku živio je mladić. To ga je činilo neozbiljnim u očima mnogih pisaca. Govorili su: „Sve u svoje vrijeme“. Davičo nije priznavao tu maksimu. On bi joj izvrnuo značenje. I glasila bi: „Bolje je biti stari mladić, nego mladi starac!“

Žene su oduvijek bile u orbiti Davičove pažnje. I sam je o tome pisao. Pišući – pretjerivao je u hvali. Slično Kazanovi. Bio je opsjednut lijepim ženama i porno svijetom. Volio je o tome da „debatuje“. Tada je koristio „šatrovački“ govor.

U razgovoru smo se doticali raznih tema. Jednom sam mu rekao da se čovjek na ulici ili kafani ne može osjećati sigurnim. Izazove ga neka bitanga i „uzme mu mjeru“. Pomenuo sam slučaj Branka Miljkovića, koga je neki uličnjak tukao. Kad je Branko prestao da mu pruža otpor, ovaj mu je šešir pocijepao. U prvi mah nijesam znao ko je tučeni. Tek kad sam vidio da je to Branko, nasrnuo sam na siledžiju i jednim udarcem ga poslao na trotoar. Branko je ustao, tresući sa odijela prašinu. U ljutnji reče: – Od kakvih sve baraba čovjek može da strada!

Po Davičovom reagovanju osjetio sam da mu je godilo što je Branko dobio batine. Hteo je da sazna sve pojedinosti – redosljed udaraca, njihovu jačinu. Mene je to zapanjilo. Otkud da se Davičo stavi na stranu siledžije.

Ključ te šifre saznao sam nekoliko dana kasnije. Naime. dva pjesnika voljela su istu ženu. Daviču nije bilo pravo da ga mladi pjesnik ometa u ljubavi. A opet ovaj nije mogao da shvati da se jedna mlada i lijepa žena može „vezati za starkelju“. Dakle, čuđenje je bilo obostrano, a svega jedna žena!

Brankove batine Davičo je gledao iz ugla rivaliteta. Što je za jednog odurno, za drugog je poslastica. Davičo nije ukrivao zadovoljstvo zbog Brankovog degeneka!

Znam samo da je pjesnik sjajnih zbirki pjesama „Uzalud je budim“ i „Vatra i ništa“ i u vrijeme pijanačke agonije u Zagrebu

mislio na tu ženu. Ona je vladala njegovim umom i maštom. (O tome govori njegovo pismo upućeno prijatelju Džadžiću). Izgleda da je Brankova smrt donijela rasplet te drame. Više nijesu postojala dva pjesnika i jedna žena, nego jedan pjesnik i jedna žena!

Vremenom se i taj odnos promijenio. Ostala je samo ta žena. Možda tek sada dva velika (mrtva) pjesnika ravnopravno žive u njenom srcu!

Moram jednu istinu naglasiti: Davičo se nije mogao zamisliti bez protivnika. Oni kod njega „proizvode“ polemički duh. Duh žestokog zamaha i ubistvene snage.

Nije podnosio književne uštogljenike, ljude koji s akademskih visina „siju pamet“, a njihovi tekstovi nikako da se liše intelektualne ispraznosti i naklapanja. U takve je ubrajao Predraga Palavestru, koji je, govorio je Davičo, literarna sočinjenija pretvarao u neinventivne i dozlaboga dosadne pabirke. Čak se poigravao sa njegovim prezimenom. Za njega je on bio Pala – sestra!

Zbog neodmjerenih riječi išao je i na sud. Tužio ga je Čedomir Minderović zbog uvrede, a poslije je to učinila i supruga Velibora Gligorića. U tužbi je stajalo da je Davičo vrijeđao njenog mrtvog muža preko sredstava javnog informisanja, izlažući ga podsmjehu. Pa šta polemičar treba da radi ako se ne koristi podsmjehom kao sredstvom polemisanja?!

Ni u životu ni u literaturi Davičo nije slijedio *pravu* liniju. Prava linija je linija tradicionalista. Duh velikog pjesnika sačinjen je od samih *skokova*. Olujan je, da mu je teško energiju sputati. Za njega je bezobrazluk kudikamo bio svrsishodniji od dosade. Tradicionalisti su, isticao bi Davičo, obuzeti laprdanjem i senilijom!

Vino života Davičo je uvijek pio na iskap. Sve što daje – daje žarom. U tome je čak i nestrpljiv. I to je Davičova osobina.

Ukras je protjerao iz svojih stihova, sem ako se pod tim terminom ne podrazumijeva piščev otkrivalački duh. Neko za njega reče da je veliki odgonetač tajni. U tome nije pogriješio.

Kad smo se prije više godina sreli na Sajmu knjiga u Beogradu, pohvali mi se da je preko žene (to je treća Davičova žena) ostvario neraskidivu vezu sa Crnom Gorom. Ja mu rekoh da to nije jedina veza. On se zapita:

– Pa koja bi to druga veza bila?

Pomenuh Njegoševu nagradu. S osmijehom prihvati taj pomen.

– Imaš pravo! – reče. – Sad sam duplo vezan za Crnu Goru!

Davičo je tada izgledao umorno i sumorno. Nije bilo teško zaključiti da se umor uselio u bolest i nemoć. Na takvog Daviča nijesam navikao. Kod njega je uvijek energija bila u višku.

Posebnu naklonost Davičo je ispoljavao prema pjesniku Božidaru Šujici. Valjda zato što je i Šujica pripadao onoj vrsti pjesnika koji su, slično Daviču, hirovito reagovali na nemire života, prkoseći sebi i tom istom životu stihovima jake unutrašnje ponesenosti. Inače, ovaj pjesnik je poznat po nekoliko izvanrednih knjiga poezije: *Vreme i temelji*, *Prestupna godina* i *Srdžba*. Ono što je privlačilo kod njega, to je jezik, za koji su kritičari rekli da predstavlja pravi dragulj. I Šujica se imao gdje učiti jeziku i poetskoj pobuni. Davičo je bio u tome nezaobilazan, jer nigdje jezik nije dobio takvu vrtoglavost i dubinu kao u njegovoj poeziji.

Slučaj je htio da umjesto Šujice ja govorim o Davičovoj poeziji u Bijelom Polju. Šujica je kao direktor Muzeja u Beogradu morao da ostane u prijestonici zbog održavanja Konferencije nesvrstanih zemalja. Ostavili su Daviču, koji se nalazio na liječenju na VMA, da odabere kritičara za bjelopoljsku priliku. Bez dvoumljenja Davičo je odabrao mene.

– To će dečko učiniti kako treba – rekao je. Šujica mi je prenio Davičovu želju.

Telefonom sam potvrdio pristanak.

Tada sam poslednji put čuo Davičov glas. Imao je izvjesno prigušenje. Izgleda da ga je bolest prikrajčivala. Rekao mi je da će ga ta „firtutma“ proći.

Nije ga prošla.

Pjesnik stalne pobune „odrekao“ se manira da se pobunjuje. Umjesto njega, to sada *čini* njegova poezija, čija će se vredonosna preimućstva vremenom sve više otvarati.

Tako je to sa poezijom velikih pjesnika!